

seurannut solidaarisuusliike yhtäältä ja vastustus toisaalta – on näkynyt viime aikoina myös tutkimuksessa. Esimerkiksi edellisessä Sosiologia-lehden numerossa 4/2018 arvioitiin samana vuonna ilmestynyt Donatella della Portan toimittama kirja, *Solidarity Mobilizations in the “Refugee Crisis”: Contentious Moves*.

Vuonna 2018 ilmestyi myös Sieglinde Rosenbergerin, Verena Sternin ja Nina Merhautin toimittama kirja *Protest Movements in Asylum and Deportation*. Kirja on kattava tietopaketti kolmen keskisen Euroopan maan, Saksan, Itävallan ja Sveitsin pakolaisuus- ja turvapaikka-politiikasta ja niiden politisoinnista pakolaisten puolesta ja heitä vastaan. Kirja on jaettu neljään osioon. Näistä ensimmäinen taustoittaa maiden maahanmuuton historiaa sekä poliittista järjestelmää, protestikulttuuria ja vaikutuskanavia. Kolme muuta osiota käyvät läpi protesteja: solidaarisuusprotesteja, pakolaisten itsensä aloittamia sekä maahanmuuton vastaisia protesteja. Kirjan luvuissa hyödynnetään väljästi sosiaalisten liikkeiden teorioita, lähinnä poliittisen mahdollisuusrakenteen teoriaa, kuitenkin ne paikoin haastaen.

Kirjan solidaarisuusprotesteja käsittelevät luvut sisältävät uusia teoreettisia avauksia, jotka

tarjoavat työkaluja vastaavien protestien analyyseille. Kuten aiemmissa eurooppalaisissa solidaarisuusliikkeiden tutkimuksissa, myös tässä huomataan, että solidaarisuusprotestit saavat liikkeelle uusia ihmisiä yli puoluerajojen ja aktivistiverkostojen. Kirjan johdannossa esitetään, että syytä mobilisatiolle on haettu poliittisesta mahdollisuusrakenteesta sekä yksilötasolla tunteista. Tunteiden tai affektien mobilisoiva vaikutusta käsitellään teoksessa kuitenkin hyvin pintapuolisesti, siinä missä esimerkiksi edellä mainitussa della Portan toimittamassa kirjassa tätä ruoditaan monen luvun edestä.

Poliittisella mahdollisuusrakenteella tarkoitetaan sitä, kuinka helppo tai vaikea liikkeiden on vaikuttaa poliittiseen prosessiin. Kirjassa tarkastellaan protesteja, niiden määrää, muotoja ja ”onnistumista” suhteessa kunkin maan kansalaisten vaikutusmahdollisuuksiin ja protestikulttuuriin. Saksan maine liikeyhteiskuntana (*movement society*) todetaan paikkansapitäväksi. Itävalta on puolestaan protesteja välttävä konsensusyhteiskunta, ja Sveitsissä protestit muotoiltaan maan suoran demokratiaperinteen vuoksi useammin *policy*-muutoksia sisältäviksi kuin verrokkimaissa. Poliittisen mahdollisuusrakenteen olisi tässä voinut myös jättää pois ja

Protesteja pakolaisten puolesta ja vastaan

Sieglinde Rosenberger,
Verena Stern & Nina Merhaut
(toim.): *Protest Movements
in Asylum and Deportation*.
Springer International
Publishing, 2018, 294 s.
ISBN 978-3-319-74696-8

Vuoden 2015 liikehdintä – turvapaikanhakijoiden lisääntynyt liike läpi Euroopan ja sitä

puhua kontekstista tai poliittisesta kulttuurista, etenkin kun protestin onnistumista on hyvin vaikea määritellä, kuten kirjan myös tutkijat toteavat.

Kolmesta maasta vuosina 1993–2013 kerätyn media-aineiston avulla tutkijat huomasivat erilaisten ryhmittymien välisiä eroja karkotuksenvastaisen protestin sanoman kehystämässä. Niin sanotut tavalliset kansalaiset, ei-aktivistit, tunsivat karkotuspäätöksen saaneen maahanmuuttajan henkilökohtaisesti ja perustelivat vaatimuksensa yksilöimällä karkotuspäätöksen saaneen maahanmuuttajan poikkeuksellisen hyvin integroituneeksi yksilöksi. Tätä voidaan kutsua myös partikulaariseksi vaatimukseksi. Protesti tapahtui paikallisella tasolla eikä ajanut laajempaa politiikan muutosta. Tämän vuoksi oli mahdollista, että protestojien joukossa oli toisinaan myös oikeistokonservatiiveja. Sellaisissa protesteissa, jotka puolestaan koostuivat (vasemmisto-)aktivisteista ja järjestöjen sekä esimerkiksi kirkon edustajista, osallistujat eivät välttämättä tunteneet karkotuspäätöksen saanutta maahanmuuttajaa henkilökohtaisesti ja ajoivat laajempaa politiikan muutosta. Vaade oli toisin sanottuna universaali. Tämän tyyppisessä protestissa osallistujajoukko oli homogeenisempaa kuin ensin mainitus-

sa protestityypissä. Aineiston perusteella politiikan muutosta ajoi hieman yli puolet protesteista ja määrä oli kasvava. Harmillisesti media-aineisto loppuu vuoteen 2013 jättäen ulkopuolelle sen jälkeisen liikehännän.

Luvussa, jossa analysoidaan Sveitsin karkotuksenvastaisia protesteja viiden tapaustutkimuksen avulla, päädytään saman tyyppiseen kategorisointiin: henkilöivä protesti keskittyy yksittäisten karkotusten vastustamiseen, ja esimerkiksiprotesti (*exemplifying protest*) käyttää yksittäisiä tapauksia esimerkkeinä politiikasta, jota olisi muutettava. Luvussa on useita kiinnostavia huomioita. Esimerkiksi henkilöivässä protestissa protestoiijat tunsivat karkotuspäätöksen saaneen arkisesta, henkilökohtaisesta elämästään: he olivat esimerkiksi naapureita. Etenkin tämän tyyppisessä protestissa myötätunnolla oli merkittävä liikkeellepaneva rooli. Esimerkkiprotestissa protestoiijat ja karkotuspäätöksen saanut tunsivat toisensa karkotuspäätöksen saaneen maahanmuuttajastatuksen kautta, sillä protestoiijat olivat useimmiten jonkin maahanmuuttoon tavalla tai toisella liittyvän järjestön jäseniä.

Erottelu partikulaarien ja universaalien vaateiden välillä on oleellinen huomio ja tuo esiin

keskeisen jännitteen solidaarisuusprotesteissa. Kuten kirjassa mainitaan, kyseessä on kuitenkin jaottelu ideaalityypeihin ja todellisuudessa protestit ovat usein näiden hybridejä. Tämä hybridisyys tulee paremmin esiin kirjan kolmannessa osiossa, jossa käsitellään pakolaisten protesteja sekä pakolaisten ja heidän tukijoidensa monisyistä ja paikoin ongelmallista suhdetta. Solidaarisuusprotestien analyysissä jäi häiritsemään myös se, ettei siinä huomiotu riittävästi sitä kontekstia ja kiireellisyyden tuntua, jossa karkotuksen vastainen protesti tapahtuu ja joka väistämättä vaikuttaa siihen, millaiseksi protesti muodostuu. Myös tätä on käsitelty kattavammin kolmannessa osiossa.

Karkotusten vastaisia protesteja ja ”karkotettavuutta” (*deportability*) koskevan luvun aineisto on kerätty haastatteluin ja osallistuvan havainnoinnin avulla. Se huomioi laajasti karkotusuhan vaikutukset maahanmuuttajan elämään ja tutkii liikkeitä, jotka pyrkivät eri keinoin neutralisoidaan näitä vaikutuksia: eristäytyneisyyttä, näkymättömyyttä ja epävarmuutta. Luku sisältää tärkeän huomion siitä, kuinka protestia edeltävät tai sen aikana syntyvät ystävyyssuhteet ihmisten välillä, joilla on eri kansalaisuusstatus, ovat itse asiassa keskeinen osa protestia ja sen poliittista sanomaa.

Saksan pakolaisprotesteja koskevassa luvussa tuodaan esiin, kuinka vasemmistoaktiivit saattavat kritisoida toimintaa, jossa keskitytään auttamaan yksittäisiä pakolaisia kollektiivisen poliittisen toiminnan sijaan. Kuten luvussa huomautetaan, tällaisessa kritiikissä ei huomioida pakolaisten heikkoa asemaa, jossa heillä ei ole varaa universaaleihin vaatimuksiin tai varaa odottaa rakenteellisia muutoksia pakolaispolitiikassa. Sveitsiläistä pakolaisten ja heidän tukijoidensa protestileiriä käsittelevästä luvusta käy ilmi, että vaikka ero universaalien ja partikulaarien vaatimusten välillä aiheutti protestileirissä jännitteitä, käytännössä nämä kaksi toiminnan muotoa (yksittäisissä tapauksissa auttaminen ja kollektiivinen poliittinen toiminta) sulautuivat leirin arjessa toisiinsa.

Kirjassa kysytään myös, miksei Saksaan tai Eurooppaan ole kehittynyt yhtenäistä pakolaisliikettä. Vastaus löydetään hierarkkisesta pakolais- ja maahanmuuttojärjestelmästä, jossa eri statuksella maassa olevat ovat eriasteisessa laillisessa asemassa aiheuttaen maahanmuuttajaryhmien välisiä jännitteitä ja vähentäen niiden solidaarisuutta. Kansainvälisen liikkeen muodostamiselle on tämän lisäksi haasteena erot maiden pakolaispolitiikassa. Tästä huolimatta verkostoja on

onnistuttu luomaan ja pakolaisprotesteja on ollut 2010-luvulla ennennäkemättömän paljon. Ne lisäksi sisältävät yhä useammin universaaleja vaatimuksia.

Kirjan viimeinen osio käsittelee maahanmuuton vastaisia protesteja sosiaalisten liikkeiden kehyksen kautta haastaen käsityksen, että vain niin kutsutut edistykselliset liikkeet voidaan laskea sosiaalisiksi liikkeiksi. Verrattuna etenkin maahanmuuttajien protesteja käsitteleviin lukuihin, jotka perustuvat haastatteluihin ja osallistuvaan havainnointiin, analyysi jää auttamatta hieman pintapuoliseksi, sillä se perustuu ainoastaan media-aineistoihin. Luvut sisältävät kuitenkin relevanttia tietoa Saksan ja Itävallan maahanmuuton vastaisen liikehdinnän pitkästä historiasta. Saksan tapauksessa tehdään erottelua konservatismiin, oikeistopopulismiin, oikeistoradikalismiin ja oikeistoterrorismiin, ja Itävallan tapauksessa käydään läpi oikeistoliikkeiden läheisestä suhdetta institutionaaliseen politiikkaan.

Kirja on hyödyllinen etenkin maahanmuuton ja sosiaalisten liikkeiden – tai laajemmin poliittisen kulttuurin – tutkijoille sekä maahanmuuttoaktivisteille. Huolellisen kontekstoinnin ja kattavien aineistojensa ansiosta kirja on kiinnostava myös lukijoille, jotka suhtautuvat

kriittisesti siinä käytettyihin sosiaalisten liikkeiden teorioihin.

Maija Jokela